

Täysistunto

Tiistai 24.11.2020 klo 14.00—19.03

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 231/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.04 **Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri Aino-Kaisa Pekonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan pidennettäväksi vuoden loppuun asti voimassa olevan väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi annetun lain voimassaoloa vuoden 2021 maaliskuun loppuun saakka. Tavoitteena on edelleen turvata palkansaajien toimeentuloa tilanteissa, joissa työllistyminen päättyy väliaikaisesti tai kokonaan, sekä tukea työn vastaanottamista ja työvoiman alueellista liikkuvuutta.

Esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi väliaikaisia muutoksia, joiden tavoitteena on yksinkertaistaa eräissä tilanteissa työttömyysturvan säännöksiä ja näin keventää etuushakemuksen käsittelyn edellyttämää työmäärää. Säännösten sujuvoittamista koskevat ehdotukset koskevat eräitä työttömyysetuuden sovittelutilanteita ja työttömyysetuuden maksamista ennakkona ilman päätöstä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan väliaikaisesti jatkettavaksi työttömyysetuuden sovittelun korotettua 500 euron suuruista suojaosaa eli sitä osuutta ansioista, jota ei huomioida maksettaessa sovittelua työttömyysetuutta. Samoin ehdotetaan jatkettavan väliaikaista poikkeusta liikkuvuusavustuksen kokoaikatyön työmatkaa koskevaan avustuksen edellytykseen.

Muutokset lisäävät työttömyysturvamenoa arviolta 16,5 miljoonalla eurolla. Tämä muodostuu pääasiallisesti työttömyysetuuden suojaosan väliaikaisen korottamisen jatkamisesta. Muilta osin muutoksilla arvioidaan olevan vähäisiä taloudellisia vaikutuksia.

Arvoisa puhemies! Covid-19-epidemian aikana työttömyysturvalainsäädäntöön tehdyillä muutoksilla on pyritty turvaamaan työttömien työnhakijoiden asemaa ja haluttu kannustaa työn vastaanottamiseen. Koronakriisin johdosta työttömyysetuuksien saajina on edelleen poikkeuksellisen korkea määrä ihmisiä. Tästä syystä nyt esitettävien määräaikaisten poikkeusten jatkaminen on perusteltua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 150/2020 vp

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa väliaikaisesti 31.3.2021 saakka.

15.07 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministeri Pekoselle esittelystä.

On oikein, että hallitus on reagoinut tilanteeseen, niin kuin eduskunta on aiemmin jo edellyttänyt. Nyt tämä oli hallituksen omaa pohdintaa. Tähän ensimmäiseen eduskunnan tahtotilaan jo silloin tehtiin ne tarvittavat muutokset, joita itse asiassa edellytettiin nimenomaan juuri työttömien työnhakijoiden ja lomautettujen osalta, jotka tästä koronatilanteesta kärsivät. On pakko antaa hallitukselle tästä pisteet, että kannetaan vastuuta tässä tilanteessa, missä me nyt tällä kertaa olemme. Tuleeko tämä kantamaan tarvittavan pitkälle, jää vielä kysymykseksi, mutta en usko, että kukaan meistä sitä osaa ennustaa. Mutta uskon, että jos tämä koronatilanne ei rokotteen muodossa nyt ala kevään mittaan oikeenomaan, niin me tulemme olemaan tämän tarpeessa siinä vaiheessa, kun meidän vientiteollisuuden osalta olemme siinä tilanteessa, kun maailmantalous sakkaa, että meillä lomautettujen määrä kertaantuu ja tulee huomattavasti suuremmaksi. Silloin pitää olla vielä niin sanotusti painokoneissa mustetta, jotta sitä rahaa saadaan painettua, sillä emme me voi siinä tilanteessa jättää niitä työttömiä. Ja pitää myös silloin pystyä valmistautumaan siihen ikävään tosiasiassa, että meidän vientiteollisuuden elämisestä pystytään huolehtimaan, ja se onkin siten isompi pähkinä.

Toivotaan rokotteita ja kiitetään hallitusta nyt tässä tilanteessa näistä toimenpiteistä.

15.09 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin edustaja Myllykoski edellä kuvasi, itsellänikin on suuri huoli siitä, että se, että tämä lainsäädäntö on voimassa ensi vuoden maaliskuun loppuun saakka, ei välttämättä vielä riitä, vaan kenties joudutaan sitten tätäkin lakia jatkamaan. Toivotaan toki, että tilanteet nopeasti muuttuisivat ja emme näkisi suurta irtisanomisaaltoa. Tällä hetkelläkin kuitenkin eletään vielä sitä aikaa, että aika paljon on näitten lomautusten varassa, ja emme ihan tiedä sitä lopullista tilannetta ja sen synkkyyttä.

Tässä esityksessä on sinällensä ihan tärkeitä työttömyysetuuksien maksatukseen liittyviä, voisi sanoa, sekä kannustin- että byrokraloukkuja pyritty madaltamaan. Esimerkiksi tämä liikkumisavustus ja myöskin suojaosan korottaminen ovat kyllä sellaisia, joista ajattelen niin, että näille on kyllä käyttöä koronaepidemian jälkeenkin. Itse istun siinä sosiaaliturvaa uudistavassa komiteassa, jossa juuri olemme käyneet näitä kannustinloukkuja, byrokraloukkuja läpi ja pohtineet sitä, mitä niillä oikeastaan tarkoitetaan ja kuinka suuria ovat esimerkiksi nämä tällaiset suojaosaan liittyvät ongelmat, joita henkilöt kokevat työllistymisen esteenä.

Jos oikein kuulin, niin ministerin esittelyssä taidettiin sanoa, että maksatus olisi mahdollista työttömyysetuuden kohdalla ilman, että on vielä sitä varsinaista päätöstä olemassa. Tämä on kyllä myöskin tärkeä uudistus, josta toivoisin, että tätäkin voitaisiin harkita näitten olojen päättymisen jälkeen, koska yksi tämmöinen, jota myös byrokraloukuksi kutsutaan, on tämä aikaviive, mikä tapahtuu sen suhteen, että henkilöt pelkäävät esimerkiksi tietyissä tilanteissa, että he jäävät kokonaan ilman minkäänlaista rahoitusta. Sitä ei tule sieltä työttömyysetuuden puolelta, sitä ei tule sosiaaliturvan puolelta — kerta kaikkiaan nämä päätösten ja maksatusten väliset aikaviiveet saattavat olla niin suuria. Siinä mielessä, kun ajatellaan normaalitilannetta, se saattaa olla esimerkiksi jonkun pienen määräaikaisen työn

Pöytäkirjan asiakohta PTK 150/2020 vp

vastaanottamisen esteenä, koska henkilö pohtii, montako päivää näitten eri hakemusten käsittelyssä menee, ja laskee, että tässä on riski, että jää niin ja niin pitkäksi aikaa ilman, että rahaa tulee mistään suunnasta, ja kuitenkin palkanmaksullakin on oma lakisääteinen rytmityksensä. Siinä mielessä tämä on minun mielestäni tärkeä asia, jos tässä tilanteessa ollaan voitu löytää tähän ratkaisua.

Arvoisa puhemies! Tämä on varmasti niitä lainsäädäntöesityksiä, joita tässä nyt koronan takia on pistetty liikenteeseen, ja siellä on kuitenkin asioita näitten sisällä, joita kannattaa harkita aina jatkonkin kohdalla. Tässä salissahan on yleisesti kiitelty esimerkiksi tätä yrittäjien työttömyysturvan piiriin pääsemistä, jota toivon, että voitaisiin sitten jatkossa miettiä ihan tavallisen lainsäädännön kautta — [Puhemies huomauttaa ajasta] tai tavalista lakiahan tämäkin on, mutta jatkossa myös.

15.12 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Tämä oli odotettu jatko, eli korona ei ole läheläkään vielä selätetty. Tämä, että yksinkertaistetaan ja nopeutetaan ansioturvan saantia, on todella tärkeää pienituloisille työläisille ja heidän perheille, niin että toimeentulo jatkuu, vaikka lomautus tai työttömyys nyt iskisikin. Nyt ei saa tulla siihen minkäänlaisia katkoksia.

Korona jatkuu vielä. Luulenpa, että tätäkin lakiesitystä tullaan jatkamaan keväällä. Ei riitä tämä vielä.

Sitten tämä työttömyysetuuden korotettu suojaisuus ja työmatka-avustus tai liikkuvuusavustus: Kuten edustaja Essayahkin sanoi, pitäisi miettiä, pitäisikö olla vähän pysyvämpääkin tämä eikä pelkästään nyt korona-aikana, kerta kyllä tämä, että kannustetaan niitä, jotka ovat jääneet työttömäksi, ottamaan joitain osa-aikaisiakin töitä, pitää työelämässä kiinni, ei pääse syrjäytymään, saa lisätuloja siitä eikä ole heti pelkoa, että menettää tukia, kun ottaa päivän tai kaksi työtä. Se on tietysti yrittäjienkin etu, että ne saavat työntekijöitä tiettyihin hommiin, mitkä ovat ihan pätkätöitä, tällaisiakin henkilöitä niihin.

Jokainen tietää, että ihmiset joutuvat etsimään työtä yhä kauempaa kotoansa. Nämä työmatkat tulevat useasti rasittamaan taloutta, kun pitää mennä pitkälle, ja siinä menee myös vapaa-aikaa, joten on hyvä, että tätä liikkuvuusavustusta nyt jatketaan tässä näin.

Sitten minä haluaisin puhua tästäkin, mikä on liittynyt tähän koronaan — se oli keväällä hallituksen esitys 38, ja sitten kesällä jatkettiin hallituksen esityksellä 94 — elikkä siitä, että tämä lomautuksen ja työttömyyden perusteella maksettava työttömyyspäiväraha ei kulluttaisi työttömyyspäivärahan enimmäismaksuaikaa, jos lomautus olisi alkanut 16.3. tai sen jälkeen. Tämä oli hyvä juttu, että ne eivät mene, kerta tämä koronahan jatkuu, mutta siitä tuli paljon palautetta, että jos on jäänyt vaikka maaliskuun alussa lomautetuksi, niin on samalla viivalla 16.3. jälkeen lomautettujen kanssa siinä, että töitä ei löydy nyt korona-aikana, mutta heillä kumminkin kuluvat nämä päivät — he ovat olleet ihan eriarvoisessa asemassa. Eli kun seuraavan kerran tällaisia tehdään, niin huomioitaisiin vähän niitäkin, jotka ovat jo ennemmin jääneet, kerta tämä korona kumminkin vaikuttaa näihin, jotka ovat viime vuodenvaihteessakin jääneet työttömäksi. Korona estää heitä nyt työllistymästä, kun me näemme, kuinka paljon koko ajan tulee lomautuksia ja työttömiä lisää.

15.15 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Kiitän ministeri Pekosta hyvästä esittelystä tässä asiassa. Tämähän on saanut nyt tässä lyhyessä keskustelussa kiitosta osakseen, mitään kriittisiä äänensävyjä täällä ei ole kuulunut, ja omalta osaltani liityn tähän joukkoon.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 150/2020 vp

Tässähän on kysymys niistä määräaikaisista sosiaaliturvan ja työttömyysturvan ratkaisuista, joita teimme jo aikaisemmin, ja niitä jatketaan nyt maaliskuun loppuun asti. On pohdittu myös sitä, onko se riittävä aika. No, me näemme sen sitten, ja varmasti valmiutta on tarvittaessa jatkaa pidempäänkin.

Eli kyse on työttömyysetuuden sovittelusta, ennakkomaksumenettelystä ja liikkuvuusavustuksesta. Yhden suoran sitaatin tästä lain perusteluosasta sanon: ”Muutosten tarkoituksena oli lisätä työllistymisen kannusteita huoltovarmuuden kannalta kriittisissä tehtävissä, mutta myös laajemmin tukea työn vastaanottamista ja tuen saajien taloudellista tilannetta covid-19-epidemian vaikutusten vallitessa.”

Tämä epidemiahan on kohdellut meidän väestöä hyvin eri tavalla. Tutkimusten mukaan 70–80 prosenttia väestöstä ei ole menettänyt tuloja. Se ei tietenkään tarkoita, etteikö huoli ole kalvanut myös heitä ystävien, sukulaisten, perheenjäsenten, työpaikkojen ja koko tämän tilanteen kannalta, mutta kuitenkin osa väestöstä on menettänyt kokonaan työnsä tai merkittävästi ovat heidän tulonsa pudonneet. Silloin semmoisessa tilanteessa tietysti täytyy miettiä, millä tavalla, millä mekanismeilla me toteutamme sitä yhteiskunnallista solidaarisuutta, että me jaamme tätä taakkaa paremmin tasan kuin mitä tämä kriisi suoraan kohtelee ihmisiä.

Tietysti voidaan aina sanoa, että sehän voi tapahtua niin, että nostetaan niiden veroja, jotka ovat töissä, ja sitten sitä kautta tehdään tulonsiirtoja. Mutta niin paljon ei veroja voisi nostaa kuin mitä nyt tämä tilanne on vaatinut rahoitusta, eikä se olisi tietenkään talouden rattaiden pyörimisen kannalta edes viisas ratkaisu.

Sen takia olemme turvautuneet tähän velkaratkaisuun. No, jokainen valtio tässä vastavassa tilanteessa on ottanut massiivisesti velkaa. On sanottu, että onko se oikein sitten lapsiamme ja lapsenlapsiamme kohtaan. Uskon, että tämä lasku ja sen maksaminen tulee olemaan aika pitkäaikainen asia, mutta se on nyt kuitenkin se realistinen tapa pitää meidän yhteiskunta toimintakykyisenä, pitää yllä solidaarisuutta, estää ihmisiä putoamasta kokonaan yhteiskunnan ulkopuolelle ja samalla luoda edellytyksiä sille, että kun talouden pyörät kääntyvät, me olemme sitten mahdollisimman hyvässä iskussa.

Haluan palauttaa mieliinne, että tammikuussa tänä vuonna me olimme korkeammassa työllisyysasteessa kuin koskaan 30 vuoteen. Me olimme itse asiassa 75 prosentin uralla jo, mutta nyt me olemme 3–4 prosenttiyksikköä siitä pudonneet, mutta aivan varmasti talous kääntyy, kun tämä koronakriisi on ohi.

15.18 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa puhemies! Tämmöisenä erityisenä kysymyksenä: kun meillä nyt on tämä, että ei päivät kulu, niin eihän tässä kuitenkaan ole semmoista mahdollisuuttakaan, etteikö työ sopimuslain mukaisessa lomautustilanteessa henkilöllä, joka on ollut 200 päivää lomautettu, olisi irtisanomisoikeutta niin, että hän myös sitten kuitenkin saisi irtisanomisajan palkan työnantajalta, jos hän työsuhteesta sitten irtisanoutuu pitkän lomautuksen vuoksi?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Pekonen, 3 minuuttia.

15.18 **Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen:** Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustajia tästä hyvästä ja varsin positiivisesta keskustelusta. Koronatilanne todellakin on hyvin ennakoimaton ja arvaamaton, emmekä me tiedä, mitä vielä tuleman pitää. Nyt hallitus on tässä esittänyt, että tämä laki tulisi voimaan mahdollisimman pian ja olisi voi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 150/2020 vp

massa todella maaliskuun 2021 loppuun asti, mutta uskon, että hallitus on valmis tietenkin tarkastelemaan tätä tilannetta ja tekemään tarvittavia muutoksia myös tähän lainsäädäntöön, niin kuin on nyt tehty, ja uskon, että eduskunta on valmis sitten tekemään ja tukemaan näitä muutoksia, mikäli tälle on tarvetta. Sitä me emme vielä oikein osaa ennustaa.

Tässä koronatilanteessa hallitus on pyrkinyt monin keinoin tukemaan ja parantamaan myöskin ihmisten taloudellista tilannetta tämän terveydellisen kriisin ohella. Olemme tukeneet työntekijöitä, työnantajia, yrityksiä ja yrittäjiä. Edustaja Essayah nosti omassa puheenvuorossaan suojaosan korottamisen ja ennakkomaksujen mahdollistamisen esiin, ja olen samaa mieltä edustaja Essayahin kanssa, että molempia näitä asioita tulee tarkastella tässä parlamentaarisisessa sosiaaliturvan uudistamistyössä, joka on käynnissä.

Ajattelen, että korona on osoittanut kyllä suomalaisen sosiaaliturvan tärkeyden tämän koronakriisin aikana, mutta samaan aikaan se on myöskin näyttänyt meille ne kaikki esteet ja kuopat, mitä tässä meidän sosiaaliturvajärjestelmässä on, ja ajattelen, että tässä parlamentaarisisessa uudistustyössä saamme erittäin arvokasta tietoa myöskin nyt tämän koronakriisin aikana meidän sosiaaliturvajärjestelmästä, ja uskon, että komiteatyö pystyy tähän puuttumaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.